

**ДО ПРЕЗИДЕНТА
на РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ**

г-н РУМЕН РАДЕВ

СТАНОВИЩЕ

на

сдружение Инициатива “Правосъдие за всеки”, ЕИК: 17717554

**по проведената процедура от Висшия съдебен съвет /ВСС/ за
избора на кандидата за главен прокурор Иван Стоименов Гешев**

Уважаеми г-н Президент,

На 24.10.2019 г. ВСС на Република България избра единствения кандидат за главен прокурор, Иван Гешев, и изпрати решението си на Президента с предложение за подписване на Указ за назначаване на г-н Гешев за нов главен прокурор, който да встъпи в длъжността на 11.01.2020 г. Тази процедура реално започна на 24.07.2019 г., тоест точно три месеца по-рано с номинирането на прокурор Гешев от всичките 11 (единайсет) членове на прокурорската колегия на ВСС, като в номинацията се включи и действащият главен прокурор Сотир Цацаров. Министърът на правосъдието г-н Данаил Кирилов не се възползва от правото си да издигне кандидат. Така номинацията остана единствена, с което предположи избора, поради факта че останалите членове на ВСС нямат право да издигат кандидати и се наложи да обсъждат концепцията, да изслушват отговорите на поставените въпроси и да гласуват за единствения кандидат. Така проведената процедура, в изпълнение на Конституцията (КРБ) и Закона за съдебната власт (ЗСВ), оценяваме като неприемлива от обществена гледна точка, опорочена като изпълнение и противоречаща на духа и смисъла на конституционните и законови разпоредби. Основанията ни са следните:

I. По номинацията: Процедурата за избор на главен прокурор е уредена в чл. 173 и сл. от ЗСВ. Предложения за кандидати за този много важен държавен пост могат да дойдат само от две места: (1) не по-малко от трима от членовете на прокурорската колегия на Висшия съдебен съвет, и (2) от

министъра на правосъдието. Същата бе спазена съобразно формата, но не и в духа и смисъла на закона. Единодушното предложение на всички 11 членове на прокурорската колегия към ВСС бе ясна демонстрация за налагане на тяхната воля и то при положение, че имаха ясен знак от самия действащ главен прокурор, който се включи лично с подписа и публичната си реч в номинацията. Прокуратурата, по смисъла на чл. 128 от КРБ и ЗСВ, е единна и централизирана (йерархична) структура, в която всеки прокурор е подчинен на горестоящия, а всички заедно на Главния прокурор. Именно поради това, членовете на ВСС от прокурорската колегия, които в мнозинството си са бивши прокурори, а след края на мандата си ще се завърнат в прокуратурата на същата или по-висока като ранг позиция (съгласно промените в ЗСВ за т.нар. кариерни бонуси) се намират в неофициално йерархично подчинение от настоящия и бъдещия главен прокурор по време на мандата си във ВСС. Поради това те трудно биха направили алтернативно предложение за поста главен прокурор, противно на волята и ясно изразеното предпочитание на сегашния главен прокурор, който заседава заедно с тях във ВСС. Подписът на г-н Цацаров под кандидатурата на г-н Гешев предопредели “единодушното предложение” на останалите прокурори и следователската квота в ПК на ВСС. В т.нар. парламентарна квота, която е съставена на чисто политически принцип, също има бивши и настоящи прокурори.

Предвиденото в чл. 173, ал. 3 от ЗСВ правомощие на министъра на правосъдието да предложи кандидат за главен прокурор не е случайно. То е специфична проява на механизма на взаимен контрол и баланс на една държавна власт спрямо друга – в случая на изпълнителната спрямо съдебната. То се явява и гаранция за осигуряване на конкуренция и състезателност, каквито са присъщи на всяка процедура по избор, и чиято липса би отнела не само тежестта и престижа, но и легитимността на бъдещия главен прокурор в обществото, като един от тримата представители на висшата магистратура, а с това би нанесла и тежка репутационна щета на съдебната власт въобще. Като прие да не упражни правомощието си, позовавайки се на съществуваща политическа конвенция, според която никой министър на правосъдието досега не е правил такова предложение, настоящият министър реално предизвести избора на главен прокурор, прекрасно знаейки, че друг кандидат няма и по този начин съществено го опорочи. Това бе явно политическо решение на управляващата партия, видно от многобройните изказвания на премиера Борисов, в които той директно заявява, че лично той, а не правосъдният министър, е взел това решение, за да не налага “политически лица за главен прокурор”. Намесата, с действие или бездействие, на министър-председател в тази процедура на обвързана компетентност, в която

неговата фигура не е предвидена, е също нарушение и противоречи на Конституцията.

Това опорочаване не беше единствено в рамките на обсъжданата процедура по избор на главен прокурор. В подкрепа на кандидатурата на Иван Стоименов Гешев бяха дадени, приети, разгледани и кредитирани редица становища на структури, които са изцяло в изпълнителната власт (районни и областни управления на МВР, специални и тайни служби като ГДБОП и ДАНС), като това бе извършено извън наличието на конституционно и законово уредено правомощие. Последното създава съмнения за недопустимо вмешателство от страна на изпълнителната власт в дейностите на съдебната. Вярно е, че процедурата по избор на главен прокурор (наред с избора на председатели на Върховен касационен съд и Върховен административен съд) е доуредена в правила на ВСС (приети с Решение на ВСС по Протокол No 48/ 08.11.2012 г.; изм. и доп. с решение на ВСС по Протокол N: 32/10.07.2014 г., Протокол N: 10/16.03.2017 г. и Протокол N: 15/11.07.2019 г.) Вярно е също така, че чл. II, т. 4 от същите предвижда възможността становища да дават и органи и институции, с които кандидатът е работил. (Друг е въпросът откъде служителите на РДВР от повече от половината области в страната имат лични впечатления от работата на прокурор и ръководител на Специализираната прокуратура.) Това обаче не разсейва изразените по-горе съмнения за противоконституционност, тъй като цитираното уреждане е дадено с подзаконов нормативен акт и в този смисъл противоречи на нормативен акт от по-висока степен. Структурите и служителите на МВР също работят под ръководството на прокурор при водене на своите разследвания и се намират в известна йерархична зависимост от Прокуратурата, като така се създава впечатление, че не става въпрос за лично изразена воля за подкрепа. На практика цялата част от процедурата, касаеща засвидетелстваните подкрепи, заприлича на тест за лоялност към настоящето прокурорско ръководство. Останаха сериозни съмнения и за проведена координирана политическа акция за осигуряване на максимален брой писма за подкрепа към единствения кандидат Иван Гешев.

II. По изслушването на кандидата във ВСС:

Особено обезпокоително за нас като граждани бе изказването на действащия Главен прокурор по време на изслушването на кандидата Гешев, което доведе до основателно съмнение, че този избор, както и всички предшествващи, не се решава само в сградата на ВСС, а именно: *“Аз бих задал въпроса – по какво тази процедура се отличава от процедурата, по която бе избран председателят на ВКС, по какво тази процедура се различава от предишните процедури? Разбира се, тук по*

никакъв начин не изключвам и тази, по която съм избран аз... И тогава никой няма да знае какво точно се е случило тук вътре и, което е по-важно, в една друга сграда, не, в две други сгради. Аз го знам, няма да го кажа и ще ви кажа защо...” С това си изказване, главният прокурор Цацаров на практика потвърди силните обществени съмнения, че изборите за висши ръководители на съдебната власт не се решават в сградата на ВСС, а в други сгради, което осигурява възможност за директна политическа или друга външна намеса в работата на съдебната власт, с цел избиране на подходящи за статуквото или за конкретни личности председатели на върховни съдилища и главен прокурор, а може би и председатели на големи съдилища и прокуратури. Ако тази процедура по избора на Иван Гешев не се отличава от предишните, то следва, че така направената единодушна номинация, отказът на правосъдния министър да издигне кандидат и последващото монолитно гласуване на политическата квота в Пленума на ВСС са част от един траен и зловещ сценарий за превземане и подчиняване на съдебната власт, провеждан от много години насам. Считаме, че това е силно и самостоятелно основание за връщане на избора на Иван Гешев във ВСС, с мотив че самият главен прокурор следва да изясни смисъла на казаното от него, да посочи кои са другите две сгради, в които се взимат решенията за избор и назначаване на “тримата големи” в съдебната власт, и кой взема тези решения! Ако този въпрос не получи своя убедителен и ясен отговор, то в българското общество ще остане трайното усещане, че демокрацията е подменена от тайна плутократия, която взема решения вместо официалните органи по Конституция и закон, и в разрез с обществения интерес и волята на Суверена. Последното ще представлява и тежък репутационен удар по авторитета на съдебната власт като цяло и ще свали драстично и без това ниското доверие на гражданите в съдебните органи и институции!

На второ място, кандидатът Гешев не разсея по никакъв начин съмненията, че не е привърженик на разделението на властите и защо мисли, че този класически правен и държавен постулат, основополагащ за правовите държави и европейските ценности, е лозунг на “десните екстремисти” и кои са тези десни екстремисти. Кандидатът отново си позволи конкретно адресирани политически нападки, обявяването на врагове на държавността в лицето на неправителствени организации, адвокатите и определени бизнесмени, които той нарича “олигархични кръгове” на обвиняеми и подсъдими лица. Не даде и убедителни отговори на съмненията, че нарушава сериозно презумпцията за невинност на привлечените като обвиняеми лица, както и че няма никакви задръжки да наложи в Прокуратурата въведената от самия него практика да оповестява медийно материали и доказателства от досъдебни производства, които съставляват следствена тайна по смисъла на Закона, за *“да пази Прокуратурата от*

необосновани нападки от защитата на обвиняемите". Така, освен че нарушава конституционната презумпция за невиновност, кандидатът за главен прокурор явно мисли за нормално да се допусне нарушаване на съществени гарантирани с ЕКЗПЧ и ХОПЕС граждански права, което е пределно опасно за правосъдието и върховенството на правото!

От изслушването по зададените въпроси разбрахме още, че "всеки главен прокурор има право на личен живот", което включва и възможността за срещи с бизнесмени и политици в частни офиси в работно време (по т.нар. "ЦУМ гейт"), както и че срещи с министър-председателя за уговаряне на съвместни действия и акции на МВР и Прокуратурата са допустими и нормални, при все разделението на властите, което предполага, че следва изпълнителната власт да бъде контролирана от съдебната, а не да работят заедно, което е предпоставка за прокурорско-полицейски произвол, но и за невъзможност прокуратурата да реагира адекватно, ако представители на самата изпълнителна власт са замесени в престъпни действия. Разбрахме също, че е нормално главен и заместник-главен прокурор заедно да се явяват при министър-председателя по негова покана за неофициална среща с босове на футболни отбори, въпреки че сред тях има и разследвани лица. Депутатът Пеевски и свързани с него лица все пак са взимала кредити в значителен размер от КТБ (нещо, което преди това прокурор Гешев упорито отричаше), но ги погасили целево, поради което нямало данни, които да ангажират наказателната отговорност на това лице, без да се обясни кога и към коя точно банка са погасили целево кредитите си тези лица и защо поне не бъдат разпитани като свидетели по единственото дело, което за последните три години прокурор Гешев води лично, като наблюдаващ прокурор!? На ареста на подсъдимите Иванчева и Петрова пък г-н Гешев присъствал не като наблюдаващ или компетентен прокурор и не бил ръководил следствени действия, а за да „подпомогне колегите си“, което при всяко положение не отговаря на истината, понеже всички видяха по обилните репортажи на медиите кой на място ръководи ареста и дава нареждания за следствените действия. За пореден път прокурор Гешев си позволи да заблуждава обществеността, разчитайки явно на късата памет на хората, което поставя също под много сериозно съмнение нравствените му и професионални качества! По подобен начин, с ироничен тон, кандидатът отговори и на множество други въпроси, поставени от граждански, професионални организации и дори членове на съдийската колегия. В заключение може да се каже, че: **Важно е президентът да се запознае детайлно с протокола от изслушването на прокурор Гешев, на което той, с активното съдействие на министъра на правосъдието, или не отговори на ключови въпроси, или използва отговорите си, за да дискредитира техните автори, или да ги използва, за да посочи**

бъдещите си врагове: инакомислещите, гражданските организации и адвокатите.

По време на изслушването си пред Пленума на ВСС прокурор Гешев също така демонстрира както професионална неподготвеност, така и постави под изключително силно съмнение наличието на изискуемите по Конституция и закон морални устои за заемане длъжността Главен прокурор. Първо, той си позволи да дава оценки на зададените му въпроси, още преди да им е отговорил. Второ, той открито демонстрира склонността си да прилага двойни стандарти, с което постави под съмнение своите обективност и безпристрастност. Трето, но не по-малко важно, той си позволи да иронизира задали конкретни въпроси членове на Висшия съдебен съвет, да ги упреква в "политическо говорене" и същевременно да отказва да посочи какво влага в това и изобщо да реагира с безвкусни и дори опасни "шеги", за да не се произнесе по съдържанието на отправените питання. На част от въпросите на няколко граждански организации пък отговори писмено, без да може да се коментират от членовете на ВСС. Това показва, че процедурата по изслушването на единствения кандидат бе формално проведена, точно така, както и цялата останала част от нея, още от етап номинации, просто, за да се изпълнят "на хартия" законовите изисквания, което е сериозен мотив за връщане на кандидатурата с указание, че следва да се отговори подробно и аргументирано на всички поставени въпроси.

Становището на Инициатива "Правосъдие за всеки" е, че така проведената процедура сериозно деформира идеята за избор на главен прокурор при условията на състезателност, конкурентност, излагане на идеи и визия не само за ръководство, но и за цялостна реформа в прокуратурата, залегнала като препоръки и в докладите на Европейската комисия и Венецианската комисия, като буди силни съмнения в професионалната пригодност и нравствените качества на единствения кандидат, а оттам и сериозно обществено и професионално недоверие като цяло към този кандидат.

Волята на президента при издаване на указа за назначаване на ръководителите на висшите ведомства на съдебната власт е поставена в зависимост от *волята на "специфичния кадрови администриращ орган на съдебната власт"* (Решение № 13/1996 г. на КС), по който начин е проведен принципът за независимост на съдебната власт. Предложението на Министерския съвет и предложението на Висшия съдебен съвет са подготвителни, несамостоятелни актове – част от сложния фактически състав по назначаването и освобождаването на лицата с конституционно предвиден статут. Те не притежават характеристиките на административен акт, поради което не се обхващат от общата клауза за обжалваемост на

административните актове по чл.120, ал.2 от Конституцията и не подлежат на съдебен контрол. А това предполага още по-засилена дискреция преди финалния акт по процедурата от страна на Президента, който де факто и де юре завършва процедурата по назначаването.

Поради това предоставяме на преценката Ви като президент оценката на процедурата по избора на Иван Стоименов Гешев, неговите професионални и нравствени качества за заемане на този отговорен пост и предлагаме:

1. Да откажете да издадете указ за назначаване на Иван Стоименов Гешев за главен прокурор по гореизложените подробни съображения. Президентът на Републиката има дискреционната власт да прецени дали лицето, посочено в предложението на ВСС, отговаря на поставените от КРБ и приложимото законодателство критерии, преди всичко дали притежава нужните за заемането на поста главен прокурор професионални и нравствени качества и, ако преценката е отрицателна, да откаже издаване на указ за неговото назначаване. Считаме, че са налице достатъчно данни за липса на нужната професионална пригодност и устойчиви морални устои у избрания от ВСС и предложен за назначаване от президента Иван Стоименов Гешев, като на този фон назначаването му би дискредитирало цялата правосъдна система, поради което считаме, че президентът не следва да се съобразява с направеното от ВСС предложение.

2. Ако прецените да върнете кандидатурата на прокурор Гешев за ново обсъждане във ВСС, във връзка с твърдо заявеното намерение от висши представители на ВСС, в лицето на Главния прокурор и представляващия ВСС да прегласуват без обсъждане тази кандидатура, което обезсмисля смисъла на ветото Ви, да сезирате Конституционния съд да даде задължително тълкуване на нормата на чл. 129, ал. 2 от КРБ: "Президентът не може да откаже назначаване или освобождаване при повторно направено предложение." Считаме, че посочената норма не е достатъчно ясна и поражда объркване в конкретната ситуация, с оглед отговора на въпроса в какъв смисъл е употребена думата "повторно" в нейния текст: дали за повторно, в смисъл следващо (повторно) предложение от ВСС за същия кандидат или следва да се има предвид провеждане на повторна процедура от етап номинации, ако кандидатът е единствен и няма възможност за алтернативен вот?!

Вярно е, че в мотивната част на Решението си № 2 по конституционно дело № 2/2002 г. (обн., ДВ, бр. 35 от 5 април 2002 г.) Конституционният съд приема, че *"при повторно направено предложение на ВСС президентът вече е поставен в условията на обвързана компетентност и е длъжен да издаде указ за назначаване на избраното от ВСС лице, както и че ВСС*

"има на разположение своята оперативна самостоятелност, включително и да гласува повторно лицето, без да се съобразява с неодобрението му от президента". Както бе предходно посочено, последното не се намира в диспозитивната, а в съобразителната част на цитираното решение. Същото не е подкрепено с допълнителни мотиви, поради което се явява неубедително и не може да послужи като основание за преодоляване на президентския отказ за назначаване на главен прокурор. Това става ясно от друго съображение, застъпено в същото решение, а именно че *"При приемане на разпоредбата на чл.129, ал.2 от Конституцията (стенографски протокол на ВНС, сто шестдесет и трето заседание, 24.06.1991 г. и сто и седемдесето заседание, 28.06.1991 г.) е прокарана разлика между практикуващите юристи в съдебната система и ръководителите на висшите инстанции от тази система и ако за първите е прието, че самостоятелността и независимостта на съдебната власт изискват да се въведе система на възпроизвеждане – чрез ВСС, за лицата, легитимиращи магистратурата, е решено да се назначават от президента като израз на престижност и държавност."*

Какъв израз на престижност и най-вече държавност може да е налице, щом президентът не може ефективно да се противопостави на порочен избор на професионално и нравствено непригоден кандидат за главен прокурор, особено ако кандидатурата е единствена, щом Висшият съдебен съвет просто може да прегласува избора на лицето, дори без повторно обсъждане, за което президентът е отказал да издаде указ? Много по-убедително е разсъждението, че президентът е гарант за избора на професионално и нравствено безспорен кандидат и правомощието му да върне предложението на ВСС е скрепена със задължение за последния да проведе нова процедура по избор, така че да отстрани всяко съмнение относно качествата на избраното на съответния пост на върха на държавното обвинение лице. В този смисъл за президента възниква възможност да упражни правомощието си и да поиска от Конституционния съд да даде задължително тълкувание на чл. 129, ал. 2, второ изречение на КРБ.

Считаме, че Президентът може да направи това ведно с отказа си да назначи избрания от ВСС Иван Стоименов Гешев и да изчака произнасянето на Конституционния съд преди да пристъпи към изпълнение на задължението си по цитираната норма, за да не завърши предопределено порочната процедура по избора и Ви призоваваме да го сторите, като държавен глава и изразител на интересите на всички български граждани, които представлявате!

Приложение: гражданска подписка с 406 подписа в подкрепа на това становище и направеното искане до Президента на Републиката, събрана

по време на масово организирано събитие под наслов “Светлината ражда Свободата!”, проведено на 30.10.2019 г. на площад “Независимост” в гр. София.

31.10.2019 г.

С уважение:

/Велислав Величков, председател на
сдружение “Правосъдие за всеки”/